

**CHO'LPON SHE'RIYATINI TAHLILIIY MATN YORDAMIDA
MAKTABLARDA O'QITISH (“YURT YO'LI” SHE'RI MISOLIDA)**

Tamara Xaitboyeva

UrDU Adabiyotshunoslik: o'zbek adabiyoti mutaxassisligi magistranti

Cho'lponning “Yurt yo'li” she'rida Vatan mustaqilligi uchun kurashayotgan inson tasvirlangan.

“Uzoq... og'ir yo'lga chiqqan yo'lchimen...” misrasiga e'tibor beraylik. Shoir uzoq va og'ir yo'lga chiqqan yo'lchi. Nega yo'l uzoq va og'ir? Chunki g'aflatda, tutqunlikda ezilgan xalqni ozodlik yo'lga chiqarish va bu yo'lni birinchilardan bo'lib bosib o'tish juda mashaqqatlidir. Yo'lchi – o'tkinchi. Umrimiz yo'lida ham turli sinovlarni kechib o'tguvchilardirmiz.

She'ning ikkinchi misrasida shoir umid bog'laganini aytadi. Bu esa yulduz. Nega, aynan, yulduz? Cho'lpon taxallusining o'zi “yo'lchi yulduz”, “tong yulduzi” degani. Demak, qorong'u, og'ir va uzoq yo'ldagi to'g'ri yo'l ko'rsatuvchi yulduz – cho'lponlar. Cho'lpon, nafaqat, o'zini, balki millat uchun, erk uchun yozadigan ijodkorlarni yo'lchi yulduzga qiyoslaydi.

Uchinchi misrada shoirning maqsadi aniqlashtiriladi. Shoir o'zini yurtning pok istakli kuchi ekanini aytmogda. Pok istakli kuch nima? Bu adolat, erk, ozodlik tuyg'ularidir. Bunday ne'mat uchun kurashuvchilar pok niyatli kuchlardir. Bu kuchni bostirganlari sayin kuchayadi, avj oladi. Keyingi misraga kelib shoir fikrini xulosalaydi. Shoirdek fidoyilar o'zini baxsh etishi maqsadga erishishdir. Yulduzning tugalishi – kunduzning boshlanishi, ya'ni yorqin, hur kunlarga erishish aytilmogda. Shu yerda shoirni o'z taqdirining bashoratchisi ham deya olamiz. Bunda shoir- yulduz. Yulduz so'nishi – qatag'on qilinishi, o'ldirilishi. Kunduz kelishi – xalq o'z erkini o'ylay boshlashi, millat asta-sekin qo'zg'alishi va yo'lchiga aylanishlaridir.

She'ning ikkinchi bandiga o'tib Cho'lpon o'zining “kuchlanish” sabablarini sanab o'tadi. Shoir daraxtdek bo'lsa, tomirlari olov kabi qaynagan kechmishlardan

sugʻorilgan. Yoki insoniy tomirlarida oqayotgan qon olov kabi qaynagan kechmishlardandir. Kechmish soʻziga eʼtibor beraylik. Bu yerda tarix, oʻtmish aytilmoqda. Birinchi tarix maʼnosi buyuk ajdodlari bor avlod aytilsa, ikkinchi tarixda mustabid tuzumning oʻrnatilishi, zugʻumlardan qaynagan olov qonlardir. Olov qon bu yerda bir tarafdin buyuklik, ikkinchi tarafdin alam va gʻazabdan qizigan qon. Qon esa butun vujudning asosiy vositasidir. Bu qon uning bilagida alamdin, gʻazabdan, jaholat-u razolat kishanlaridan qaynagan qon irgʻib, chopib, oyoqlarini faqat olgʻa yurishga undaydi. Soʻnggi ikki misrada yana oʻzining yoʻlchi ekanligini esga oladi. Istaklarini bu yoʻldin oladi. Hurlik yoʻldin yurib yangidan yangi istaklari kurtak ochadi. Choʻlponning mazkur sheʼriga Usmon Nosirning “Yoʻlchi” sheʼri hamohangdir. Ikkalasida ham “yoʻl”, “yoʻlchi” obrazlari mavjud boʻlib, inson hayot yoʻldin qay maqsadda foydalanishi turli badiiy jilolarda aks etgan.

Choʻlponning ushbu “Yurt yoʻli” sheʼrida oʻtmish va kelajak chambarchasligi, yurt uchun yoʻlga chiqqan yoʻlchi obrazi gavdalangan.